

LOYIHAGA ASOSLANGAN TA'LIM JARAYONNI TASHKIL ETISH METODIKASI

Yuldashev S.N.

Qarshi davlat universiteti dotsenti

Tayanch soʻzlar: loyiha, loyihalash, oʻquv jarayonini loyihalash, tanqidiy fikrlash, hamkorlik, ijodkorlik, muloqot, maqsadni belgilash, rejalashtirish, refleksiya.

Ключевые слова: проект, проектирование, проектирование образовательного процесса, критическое мышление, сотрудничество, творчество, общение, целеполагание, планирование, рефлексия.

Key words: project, design, design of the educational process, critical thinking, cooperation, creativity, communication, goal setting, planning, reflection.

Резюме: Ushbu maqolada loyihaga asoslangan oʻquv jarayonni tashkil etish etish metodikasi haqida fikr yuritilgan.

Резюме: В данной статье рассматривается метод организации проектного образовательного процесса.

Summary: This article discusses the method of organizing the project-based educational process.

Loyihaga asoslangan taʼlim - oʻquvchilarga chuqur bilim, shuningdek, tanqidiy fikrlash, hamkorlik, ijodkorlik va muloqot kabi koʻnikmalarni rivojlantirishga imkon beradi. Loyihaga asoslangan taʼlim (LAT), shuningdek, talabalar va oʻqituvchilar oʻrtasida yuqumli ijodiy energiyani ochib berishi bilan mashhur boʻlib, bu talabalarining faolligini oshirishga va hamma uchun oʻquv natijalarini yaxshilashga olib keldi. Loyihaga asoslangan taʼlim (LAT) maktablarda va boshqa taʼlim muassasalarida har xil usul va har xil darajada tobora koʻproq qoʻllanilmoqda. Loyihaga asoslangan taʼlim (LAT) - bu oʻquvchilarning murakkab savol, muammo yoki qiyinchiliklarni oʻrganish orqali oʻrganadigan oʻquv usulidir. Bu faol oʻrganishni ragʻbatlantiradi, oʻquvchilarni jalb qiladi va yuqori darajadagi fikrlashga imkon beradi[1]. Oʻquvchilarga oʻz loyihalarini yakunlash orqali real hayot muammolarini oʻrganish va javob topish vazifasi yuklatilgan boʻladi. Shuningdek, oʻquvchilar ishlayotgan loyihani, xususan, loyiha qanday yakunlanishini va yakuniy mahsulotni nazorat qilishlari mumkin.

O'quvchilar loyihaga asoslangan o'quv topshirig'ini bajarganlarida, maqsadlar boshidan belgilanadi va bunday o'qitish ancha tartibli bo'ladi. Loyihaga asoslangan ta'lim odatda ko'p tarmoqli bo'lib, u turli fanlar bo'yicha ko'nikma va bilimlardan foydalanadi. Loyiha ishini bajarish bosqichlari:

Maqsadni belgilash;

– Har qanday loyiha muayyan muammoni hal qilishga qaratilgan bo'ladi.

O'quvchi o'zining qiziqishiga asoslanib, hal qilinishi zarur bo'lgan muammoni topishi kerak.

Rejalashtirish;

– O'quvchi loyiha maqsadiga erishish uchun vazifalarni va ularni amalga oshirish

muddatini belgilaydi.

Faoliyat;

– Loyiha mahsulotini yaratish va natijaga erishishga alohida e'tibor qaratiladi.

Unda rejalashtirish bosqichida belgilangan ishlarni bajarish juda muhimdir.

Refleksiya;

– O'quvchi maqsadga erishdimi yoki yo'qmi, uning o'zi va bajargan ishi haqida xulosa chiqarishi muhimdir, bu esa kelgusida samaraliroq ishlashga imkon yaratadi. Loyihaga asoslangan ta'lim (LAT) to'liq bo'lishi uchun umumiy bosqichlarni bajaradi. Loyihaga asoslangan ta'lim hozirgi zamon sinfida munosib o'rin egallaydi va XXI asr ta'lim tizimini qo'llay oladi[2].

Loyihaga asoslangan ta'limdan ko'zlangan natija uzoq muddatli bo'lishi va maktab, o'qituvchi va muassasaga qarab farq qilishi mumkin. Biroq, loyihaga asoslangan o'quv maqsadlari yuqorida tavsiflangan xususiyatlardan va uning afzalliklaridan farq qilmaydi. Shunday bo'lsa-da, quyida loyihalarga asoslangan ta'limning umumiy maqsadlari keltirilgan:

- Turli sohalardagi bilim va ko'nikmalarni yanada murakkab tadqiqotlar va ko'p tarmoqli loyihalar orqali birlashtirish
- Mustaqil o'rganish tartibsiz bo'lgan muammolarni mustaqil tadqiq qilish orqali rag'batlantiriladi
- Talabalarni ijtimoiy muhitga tayyorlashga yordam beradigan jamoaviy ish
- O'z-o'zini baholash va o'z-o'zini tanqid qilish, bu o'quvchilarni o'z g'oyalari va bilimlarini bilishga undaydi.

Loyiha – bu kompleks faoliyat bo'lib, bunda o'quvchi:

- muammoni mustaqil ravishda aniqlaydi;

- uni hal qilish yuzasidan vazifalarni belgilaydi;
- muammoni hal qilish usullarini rejalashtiradi;
- belgilangan maqsadga erishishga olib keladigan faoliyatni amalga oshiradi
- natijani qo‘lga kiritadi va olingan ma’lumotlarni tahlil qiladi, o‘z ishining sifatini baholaydi.

Natija va muhokama

Sinfda loyihaga asoslangan ta’limni amalga oshirishning keng tarqalgan afzalliklaridan ba’zilari:

- Mazmuni chuqurroq o‘rganish va kollej va kasbga tayyorgarlik bilan bog‘liq muhim ko‘nikmalarni rivojlantirish imkoniyatlarini taqdim etadi
- O‘quvchilarning ishtiroki va yutuqlarini oshiradi va talabalarga kelajakdagi kasblarida muvaffaqiyat qozonish uchun zarur bo‘lgan XXI asr ko‘nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi. Bularga tanqidiy fikrlash, muloqot, h amkorlik va ijodkorlik kiradi
- O‘quvchilarga tanlash imkoniyatini yaratadi, bu esa o‘quvchilarga o‘zlarini o‘z o‘quv sayohatlarining me‘mori kabi his qilishlariga imkon beradi
- O‘quvchilarni mashg‘ulotlarga jalb qilish qobiliyati tufayli ularning ta’limga bo‘lgan munosabatini yaxshilaydi
- Reja va loyihani qayta ko‘rib chiqish va takrorlash uchun ko‘p imkoniyatlar beradi
- O‘quvchilarni har bir fan sohasi haqida alohida o‘ylamasdan, mazmunli sohalarda mazmunli aloqalar o‘rnatishga undaydi (ko‘p tarmoqli pedagogik yondashuv)
- O‘quvchilarni haqiqiy tajribaga jalb qiladi, ularga tegishli va haqiqiy tajribalar orqali tushunchalarni chuqurroq tushunishga imkon beradi. Bu o‘quvchilarni haqiqiy dunyodagi qiyinchiliklarni qabul qilishga va hal qilishga tayyorlaydi, professionallar har kuni nima qilayotganini aks ettiradi Loyihaga asoslangan o‘qishni sinfda turli mavzularda amalga oshirishning sonsanoqsiz usullari mavjud.

Loyiha ishini bajarishda qo‘llaniladigan metod va usullar

Ma’lumot olish metodlari

- kuzatish;
- tajriba;
- o‘lchash;
- taqqoslash;
- intervyu;

- tahlil qilish.

Ma'lumotlarni qayd etish usullari

- diagramma, grafik, sxema;
- jadval;
- xarita;
- fotosurat, audio va video materiallar;
- model va prototiplar.

LATga ba'zi o'qituvchilarning ko'nikishi qiyin bo'lishi mumkin, chunki bu ularni ko'proq murabbiylik qilishga va kamroq ko'rsatma berishga undaydi; fanlarni alohida o'qitish o'rniga fanlararo o'rganishni qabul qilish va o'quv jarayonida noaniqlik va kashfiyotlar bilan qulayroq bo'lishni talab qiladi. Bu o'qituvchilarning ko'pchiligi tajribali va malakali bo'lgan an'anaviy ta'limdan keskin farq qiladi. O'zgarish vaqt talab etadi va kamdan -kam hollarda qo'rquv va qiyinchiliklarsiz o'tadi. Quvonarli tarafi shundaki, bu qiyinchiliklarni albatta yengib o'tish mumkin. O'qituvchilar o'quvchilar, ota - onalar yoki maktab jamoasining boshqa a'zolaridan muammolar yoki g'oyalar uchun ilhom olishlari mumkin. Ma'ruzalar va kitoblar o'rniga, ular muammoni hal qilish uchun zarur bo'lgan qadamlarni o'ylab ko'rishlari va bu qadamlarni loyiha-o'quv faoliyati sifatida ishlatishlari mumkin. Katta loyihani rejalashtirish o'rniga, ular o'quv jarayonini boshqariladigan qilib, tez - tez nazorat punktlari bo'lgan, loyihani kichikroq qismlarga ajratishlari mumkin. Shu bilan birga, ko'plab talabalar o'rgangan odatiy bo'lmagan imtihon o'rniga, ma'lum bir loyiha bilan bog'liq taqdimot qanday bo'lishi haqida mutaxassislar bilan muloqot qilish orqali haqiqiy baholarni ishlab chiqish mumkin.

ADABIYOTLAR:

1. John R. Savery (2006). Overview of Problem-based Learning: Definitions and Distinctions. *Interdisciplinary Journal of Problem-Based Learning*.
2. PBL works site (2022). What is PBL?: <https://www.pblworks.org/what-is-pbl>.